

Tanulói kísérlet Ajánlott évfolyam: 7. Időtartam: 45'	Trükk vagy fizika – miért nincs színültig az üdítős palack? (Hőtágulás)	FIZIKA TALAJ VIZSGÁLATAI

Kötelező védőeszköz:	Balesetvédelmi figyelmeztetés: A tűz nem játék, figyelj fokozottan mikor gyufával, tűzzel dolgozol!

A kérdés megválaszolásához és indoklásához az anyagok egy érdekes tulajdonságával kell megismerkednünk. Ha nem feledkezel meg erről a tulajdonságról, sokszor segítségedre lesz majd.

Szükséges eszközök: Gravesande-eszköz, folyadékok és szilárd testek hőtágulásának bemutatására szolgáló eszközök, gyufa, borszeszegő, üvegcád, manométer nagyméretű üveg lombik, furatos gumidugó üvegcsővel, 1,5 l-es vékonyfalú PET palack, bimetál szalag szigetelőnyéllel	Szükséges anyagok: „hűtőhideg” és kb. 50 °C-os víz,

1. Tanári kísérlet: A lyuk a kicsi, vagy a golyó a nagy?

Feladat:

A nyéllel ellátott vasgolyó kezdetben pontosan átfér a karikán. Figyeljük meg, mi történik akkor, ha a golyót 1-2 percig borszeszegő lángja fölé tartjuk, és ezután megpróbáljuk újra átdugni a vaskarikán!

Írd le a tapasztaltakat!

.....

Mi történhetett?

.....

Írd le, hogyan tudnánk elérni, hogy a golyó újra átférjen a karikán! Próbáljuk is ki!

.....

Ez a jelenség a hőtágulás, mikor melegítés (hőmérsékletváltozás) hatására a szilárd test ..... megnő (megváltozik).

A gyakorlati életben fel tudnád ezt használni? Írj példákat!

.....

2. Tanári kísérlet: Mitől függ a szilárd testek hőtágulása

Feladat:

Tartószerkezetbe rögzítettünk egyező méretű alumínium- és vasrudat. A skálát a rudak végéhez igazítottuk és nullára állítottuk. A kis edénykébe denaturált szeszt öntünk, majd meggyújtjuk. Figyeld meg, mi történik a mutatókkal!

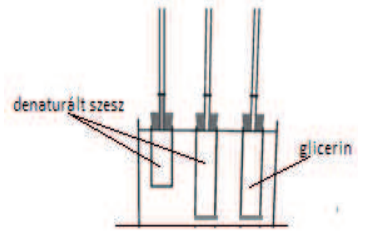
Mitől függ a szilárd testek hőtágulása?

....., ... és nem láttuk, de ..... -től is.

3. Tanári kísérlet: Folyadékok hőtágulása

Feladat:

Az ábrán látott kísérleti eszközt állítottuk össze. Az egész szerkezetet kb. 50 °C-os vízbe állítjuk. Figyeld meg mi történik!

Rajzold be az ábrába mit látsz!

Mitől függ a folyadékok hőtágulása?

....., ..., ...

4. Tanulói kísérlet: A gázok is tágulnak?

Feladat:

A lombikot dugd be a gumidugóval! A dugóból kiálló üvegcsőre húzd rá a manométer gumicsövét! Két tenyered közé zárd a lombik gömb részét és így melegítsd a lombikot!

Mit melegítesz tulajdonképpen? Húzd alá a megfelelő választ!

Az üveglombikot és semmi mást, vagy a lombikot és a lombikban lévő levegőt.

Figyeld a manométerben a folyadékszintet!

Írd le a tapasztaltakat!

.....

Mi lehet a magyarázata?

.....

Az eddigiek alapján mit válaszolnál a címbeli felvetésre: „trükk vagy fizika”? Indokold!

.....

.....

5. Tanulói kísérlet: Mi történik, ha nem melegítünk, hanem hűtünk?

Feladat:

A kapott PET palackot töltsd max. negyedéig 50 °C - os vízzel! Csavard rá a kupakot a flakonra, rázd össze kicsit, majd állítsd bele a hideg vizes kádba, melyben „hűtőhideg” víz van. (A főzőpohár segítségével locsolhatod is a flakon kiálló részét a hideg vízzel. A „hűtőhideg” kifejezés egy sokak által használt szókapcsolat, mely azt fejezi ki, hogy a víz hőmérséklete megegyezik a hűtő levegőjének hőmérsékletével.)

Mit tapasztaltál?

.....

Magyarázzuk meg, mi okozta ezt a jelenséget? Egészítsd ki a mondatokat!

Hűtés hatására a palackban levő levegő térfogata ....., így a flakonban a levegő nyomása is lecsökkent.

A légnyomásnál tanultak alapján a flakonon kívüli légnyomás nagyobb, mint a flakonon belüli és ez a nagyobb nyomás ..... a palackot.

6. Tanulói kísérlet: Nézzük a jó oldalát!**Feladat:**

Fogd a kezedbe az összeillesztett két fémszalagot (bimetál szalagot) és tartsd a meggyújtott borszeszegő lángjába!

Mit tapasztaltál?

.....

Mit gondolsz miért?

.....

Ha többet szeretnél tudni:

A bimetál szalagot sok helyen használja az ipar. Keress példát az alkalmazására!

Nézz utána! Mi a kapcsolat a líra és a fizika között? Miért nem a víz hőtágulását vizsgáltuk, talán nincs neki vagy más lehet a probléma vele?

Egy érdekes kísérlet a gáz hőtágulásáról: <http://www.youtube.com/watch?v=gg4-60W0mzM>